

Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi/Journal of Atatürk Yolu, 70 (2022), 339-354.

Geliş/Received: 02.02.2022

Kabul/Accepted: 14.03.2022

DOI: 10.46955/ankuayd.1066919

(Araştırma Makalesi/Research Article)

ULUSLARARASI İLİŞKİLERİN GELİŞİMİNDE SPORUN ROLÜ: TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ ÖRNEĞİ (1930-1931)

THE ROLE OF SPORTS IN THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL RELATIONS: AN EXAMPLE OF TURKISH-GREEK RELATIONS (1930-1931)

MUSTAFA MUTLU*

ÖZ

Bu makalenin amacı sporun uluslararası ilişkilerdeki önemini Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde ortaya koymaktır. Spor, özünde insanların sosyal bir faaliyetidir ve insan toplumunun gelişimine bağlıdır. İngiltere’de başlayan modern sporlar zamanla dünyanın diğer bölgelerine yayıldı ve ulusal seviyeden uluslararası bir seviyeye yükseldi. Ülkeler arasındaki ilişkiler siyasi alanı aşarak sosyo-kültürel alanlarda da kendisini göstermeye başladı ve yapılan sportif etkinlik ve organizasyonların zamanla politik amaçlara hizmet edebileceği görüldü. Bunun en büyük kanıtı Olimpiyat Oyunları oldu. Baron Pierre de Coubertin, modern Olimpiyat Oyunları’nı vücuda getirirken farklı millet ve kültürlerden insanları aynı ortak paydada buluşturabilmek, ülkeler arasında dostane ilişkiler kurabilmek, iş birliğine dayalı politik, ekonomik ve kültürel ilişkiler geliştirmek üzere bir rol model oluşturmak gibi ulvi hedeflerle yola çıkmıştı. Nitekim olimpiyatların ve sportif faaliyetlerin söylem evreninin iki savaş arası dönemde ulus ötesi emelleri vardı ve bu emeller uluslararası diplomasinin gelişimine temel oluşturmuştu. Bu çerçevede çalışmada 1930 yılında imzalanan antlaşmalarla yumuşama sürecine giren Türk – Yunan ilişkilerinin, diplomatik ilişkilerin sürdüğü dönemde sportif faaliyetler ve Balkan Oyunları ile nasıl olumlu yönde gelişim gösterdiğini ortaya koymak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Balkan Oyunları, Spor, Türkiye, Uluslararası İlişkiler, Yunanistan.

ABSTRACT

This paper aims to reveal the importance of sports in international relations within the framework of Turkish-Greek Relations. Sport is a social activity of society in substance and depends on the improvement of humanity. Modern sports that started in the UK have spread to other parts of the world over time and have grown from a national level to an international level. The relation between countries have begun to manifest themselves in sociocultural fields that extend beyond the political field, and it has been demonstrated that sportive events and organizations can serve political purposes over time. The biggest proof of this was the Olympic Games. While creating the modern Olympic Games, Baron de Coubertin set out with lofty aims, such as bringing people from different nations and cultures together on common ground, by establishing friendly relations between countries, and creating a role model in order to develop cooperative political, economic, and cultural relations. As a matter of fact, during the interwar period, the universe of discourse of the Olympics, and sports activities attained transnational ambitions, and these ambitions created the foundation for the creation of international diplomacy. In this context, it is aimed to reveal how Turkish-Greek relations, which have entered into the process of softening with the treaties signed in 1930, have been developed positively with sport activities and the Balkan Games during the period during which diplomatic relations have been continuing.

Keywords: Balkan Games, Greece, Sports, International Relations, Turkey.

* Öğr. Gör. Dr., Bartın Üniversitesi, mmutlu@bartin.edu.tr, ORCID: [0000-0002-3357-4567](https://orcid.org/0000-0002-3357-4567).

Extended Abstract

The increase in the effectiveness of modern sports by spreading all over the world allowed it to be used in different fields. The fact that the sport took on an institutional structure and became competitive, eventually helped it to serve political purposes as well. In this process, the modern Olympic Games became one of the biggest examples of the use of sports for political purposes. Thus, the Olympics, which emerged with the intention of strengthening friendship and sincere ties and ensuring peace in the international arena, after a while formed the basis for the development of international relations. Sports activities organized between the Bulgarian and Greek athletics teams in 1927, and the contacts between the USA and China table tennis teams at the World Table Tennis Championships in 1970 are significant examples that contribute to the development of diplomatic relations between the countries. Also, one of the best examples that shows the effect of sports in the improvement of international relations has been Turkish-Greek relations.

A new era in Turkish-Greek relations was entered into with the Lausanne Peace Treaty, signed on July 24, 1923. The Turkish-Greek negotiations in Lausanne focused on issues such as population exchange and the Patriarchate. After the treaty, there were a number of problems in the process of carrying out the articles. In particular, the issue of population exchange has been a significant matter of discussion in bilateral relations for a long time. In 1930, with the efforts of Greek Prime Minister Venizelos and Turkish President Mustafa Kemal Pasha, Prime Minister Ismet Pasha and Foreign Minister Tevfik Rüştü Bey, the issues left over from Lausanne were completely resolved and a number of treaties were signed.

1930 was the year when the softening, friendship and cooperation in Turkish-Greek relations were initiated. Particularly, the sports activities that took place on the eve of the treaties not only helped to establish diplomatic relations between the two countries, but also paved the way for establishing sincere contacts between the people of the two countries. In this context, the article examined how the Balkan Games, which started simultaneously with the Balkan Conference, during the period of diplomatic relations, and how the Greek football team Aris Club came to Istanbul and competed with Fenerbahce and Galatasaray clubs affected the political and sociocultural relations between the two countries.

The Balkan Games that were held on October 5-12, 1930 described as a goodwill and peaceful political atmosphere in the Balkans. Despite the fact that the Balkan states were divided into opposite blocs during the First World War, sport was used as an aid to rebuild the trust and contact between the old enemies. With Turkey's participation in the games, Greek and Turkish athletes met for the first time in history. The study claims that the world of politics should use sports in international diplomacy to the extent that sports meetings can produce beneficial results in the diplomatic field.

During this process, the ongoing Turkish-Greek negotiations were about to come to an end. Before the treaties to be signed on October 30, 1930, the Greek team Aris came to Istanbul and played one match with Fenerbahce on October 24 and Galatasaray on October 26. While setting foot in Turkey, the football players of the two countries struggled in an ambitious but friendly game in a sincere sports atmosphere. The beautiful manifestations of a friendship that had just begun after long years of hostility were revealed in the fields of politics and sports. It was seen that the sport was a factor which reinforced friendship and earnestness on the field of diplomacy, based on the most vivid part of youth and sports contacts that would be held between the youth of the two countries.

As a result, it reveals that although sports do not have a direct impact on political issues that concern the interests of nations, international sports events provide opportunities for political leaders to come together and talk. Hence, the Balkan Games contributed to the consolidation of bilateral relations between two enemy states, Turkey and Greece, and it was seen that sports and sports activities played an intermediary role in the resolution of political conflicts between states and peoples.

Giriş

Spor, insanın tabiatla mücadele ederken elde ettiği temel becerileri ve geliştirdiği vasıtalı-vasıtasız mücadele usullerini, boş zamanın artmasıyla birlikte, tek başına ya da toplu olarak, barışçı şekilde ve taklit yoluyla, oyun, zaman geçirme ve iş dışında kullanılmasına yönelik estetik, fiziksel, yarışmacı ve sosyal bir süreçtir.¹ Daha yaygın ve öz bir tanımı yapılacak olursa spor, meydan okumalar veya rekabetçi yarışmalar içeren fiziksel aktivitelerdir. Genellikle, katılımcıların performanslarını değerlendirebilmeleri ve bunları başkalarının performanslarıyla veya bir durumdan diğerine kendi performanslarıyla karşılaştırabilmeleri için düzenlenirler.²

Politika ise, insanlar arasında bir çatışma ve iktidar mücadelesi ve toplumun bütün fertlerinin faydasına olabilecek bir düzen oluşturma aracıdır.³ Geniş anlamıyla, insanların içinde yaşadıkları toplumdaki genel kuralları yapmak, muhafaza etmek ve düzenlemek üzere yaptıkları faaliyetlerdir.⁴

Spor ve politika çalışmaları bir arada değerlendirildiğinde, sporun bir dizi gelişen işlevini, siyasi hedeflerin gerçekleştirilebileceği araçlar olarak sunmuştur. Bazı tarihsel çalışmalar hem politik bir araç olarak spor argümanına hem de modern spor hareketinin kendi için ideolojik yüklü olabileceği argümanına odaklanmıştır.⁵ Hoberman, sporu doğası gereği politik bir olgu olarak görüp, daha çok politik karakteriyle ilgilenmiştir. Ona göre, spor hemen her ideoloji için bir reklam işlevi görmektedir. Bu düzeyde spor, devlet tarafından kendini ifade etme aracı olarak işlev görür. Bir kültür olarak aldığı özel biçim önemsizdir ve devletin daha büyük görkemine hizmet etmesi, onun sahiplenilmesi ve kullanılması için yegâne kriterdir.⁶ Houlihan ise politika ve sporun farklı düzeylerde iç içe geçmesine atıfta bulunmuştur. Spor diplomasi, ideoloji, ulus inşası, uluslararası arenaya erişim ve ticari kazanç için bir araç olarak tanımlamıştır.⁷

Bunların yanında bir güç olarak politika görüşü ise hükümetlerin doğrudan dâhil olmadığı durumlarda bile sporun kendi iç siyasi mücadelelerine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Dünya genelinde spor, spor konularında devletle aynı yargı yetkisine sahip olduğu düşünülen ulusal ya da uluslararası yönetim organları tarafından kontrol edilir. Bu organların spor üzerinde gücü vardır. Spor federasyonları ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi (IOC) gibi oluşumlar, her devlette yalnızca bir yönetici organı tanımları temelinde çalışır.⁸

Spor, siyasi ve kültürel boyutları çerçevesinde uluslararası ilişkilerin gelişimine de katkı sağlamaktadır. Sporun dinamik karakteri, devletler arasındaki karşılıklı ilişkiler üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Spor, yalnızca ulusal düzeyde değil, uluslararası düzeyde de önemli bir rol oynar.⁹ Sporun uluslararası anlayışı, barış içinde bir arada yaşama ve milletler arası ilişkiler durumu olarak ve farklı ülke veya milletlerden bireysel vatandaşlar arasında dostane ilişkiler üzerinden gözlemlenmektedir.¹⁰

Bu çalışmada uluslararası ilişkilerin gelişiminde sporun etkisi Türk-Yunan ilişkileri üzerinden incelenmiştir. İlk olarak teorik bağlamda uluslararası ilişkilerin gelişiminde sporun etkisine değinilmiştir. Ardından Lozan sonrası mevcut durumdan kısaca bahsedildikten sonra çalışmanın temelini oluşturan Türk-Yunan ilişkilerinin gelişiminde sporun ne derece katkı sağladığı ortaya konmuştur. Konu kapsam gereği Türk-Yunan ilişkilerinin 1930-1931 yıllarıyla sınırlandırılmıştır.

Uluslararası İlişkiler ve Spor

Spor ve uluslararası politika arasındaki ilişki, sporun kendisinin uluslararasılaşmasının ayrılmaz bir parçasıdır. Spor ve uluslararası ilişkiler arasındaki karşılıklı etki, özellikle sporun popüler bir hale gelmesiyle başladı. Bu

¹ Kurthan Fişek, *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1980, 35.

² Jay Coakley, *Sport in Society: Issues and Controversies*, New York: McGraw-Hill Education, 2017, 5-6.

³ Münici Kapani, *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1983, 2.

⁴ Andrew Heywood, *Politics*, New York: Palgrave Macmillan, 2013, 2.

⁵ Aaron Beacom, "Sport in International Relations: A Case for Cross-Disciplinary Investigation", *The Sports Historian*, 20/2, (2000), 4.

⁶ John M. Hoberman, *Sport and Political Ideology*, Austin: University of Texas Press, 1984, 1.

⁷ Beacom, "Sport in International Relations", 4.

⁸ "Sport, Politics and International Relations in the Twentieth Century", *The International Journal of the History of Sport*, 25/13, (2008), 1689-1690.

⁹ Ivan Štulajter, Matúš Štulajter, "Significance of Sport in International Relations", *Journal of Modern Science*, 2/29, (2016), 382.

¹⁰ D. Happel, R. Kramer, "The Objectives of Sport and International Understanding", *Proceedings of the Congress 'Sport and International Understanding'*, Ed. M. Ilmirinen. Berlin: Springer-Verlag, 1984, 108.

çerçeve de spor olgusunun ve spor etkinliğinin ulus ötesi bir hale geçişinin aşamalarına değinmek gerekmektedir.¹¹

Uluslararası spor etkinliğinin tarihsel gelişiminin doğuşu ve özellikleri, her şeyden önce, ekonomi, eğitim ve kültür açısından uluslar içindeki ilerlemeye dayanır ve kesin sosyal, politik ve kültürel ihtiyaçlardan etkilenir. Doğası gereği spor, insanların sosyal bir faaliyetidir ve insan toplumunun gelişimine bağlıdır. Kuşkusuz, uluslararası sporun başlangıcı, modern sporun ilk modelini temsil eden İngiliz spor sistemiydi.¹²

Modern spor çağı, 19. yüzyılın başlarında İngiltere'de başladı ve İngilizlerin etkisiyle yüzyılın sonuna kadar, Avrupa'ya ve dünyanın geri kalanındaki birçok ülkeye yayıldı. İngilizler hiçbir zaman aktif olarak sporlarını diğer ülkelere dayatmaya çalışmasalar da İngiltere'nin ekonomik büyümesi ve Hindistan, Yeni Zelanda, Avustralya, Güney Afrika gibi coğrafyalardaki sömürge işgalleri sporun dünya çapındaki gelişiminde önemli bir rol oynadı. Bunun yanında Avrupa'da ise 1855 ile 1892 yılları arasında demiryolu yapımından sorumlu İngiliz tüccar ve mühendisler sporun Belçika, Çekoslovakya, Fransa, Hollanda, Rusya ve İsviçre gibi ülkelere yayılmasına vesile oldu.¹³

Modern sporun kurumsallaşmış ve rekabetçi şekilde ortaya çıkışı, zamanla onun politik amaçlar için kullanılmasına sebep oldu. Sporun destekçileri ve savunucuları, 19. yüzyılın son üçte birinde, spor müsabakalarının kamuoyu üzerinde bir etkisi olabileceğini ve uluslararası politikanın bir aracı olarak kullanılabileceğini gördü. 20. yüzyıldan itibaren ise spor, sporcular, spor dernekleri ve spor kulüpleri sosyo-kültürel hayatta, ekonomide ve politikada potansiyel aktörler olarak görülmeye başlandı.¹⁴

Özellikle bu dönemde oluşturulan Modern Olimpiyat Oyunları bu bağlamda ciddi bir araç olarak kabul edildi. Baron Pierre de Coubertin, 1896'da Modern Olimpiyat Oyunlarını kurduğunda, uluslararası alanda barışın, dostluğun ve anlayışın gelişimini vurguladı. Eğitim üzerine aldığı notlarında, sporun bir tür "barışçıl milliyetçilik" doğuran bir faktör olduğunu anlattı. Sporun rolüyle ilgili aynı tür inanç, spor yoluyla daha iyi bir karşılıklı anlayışın ortaya çıkabileceğini ve böylece sporu daha barışçıl bir dünya yaratılmasına yardımcı olacağını savundu.¹⁵

Modern olimpiyat hareketi, başlangıcından itibaren, birçok yönden oldukça politize olmuştu. Modern Olimpiyat hareketinin iki savaş arası dönemdeki söylem evreni, savaşlar arası diplomasinin çoğunda belirgin olan enternasyonalist özelemlerin ana ilkelerini yansıtıyordu. O dönemin ruhu ve Birinci Dünya Savaşı'nda tanık olunan topyekûn çatışmayı önlemek için bir formül arayışı, uluslararası diplomasi üzerine düşüncenin gelişmesine temel oluşturdu.¹⁶

II. Dünya Savaşı'na kadar, hükümetler sporun uluslararası ilişkilerdeki rolünü bir iyi niyet kaynağı olarak gördü ve Modern Olimpiyatların kurucusu Pierre de Coubertin'in spor karşılaşmalarının doğal olarak uluslar arasında dostluk ve iyi niyeti ortaya koyduğuna dair geleneksel ifadelerini kabul etti.¹⁷

İngiliz Olimpiyat Komitesi ve Uluslararası Olimpiyat Komitesi üyeliğinde bulunan ve Milletler Cemiyeti'nin kuruluşunun öncülerinden biri olan Phillip Noel-Baker da sporu uluslararası anlayışı geliştirmenin ve barış davasını ilerletmenin başlıca yolu olarak gördü ve olimpiyat oyunlarındaki atmosferin takımlar arasında bir dostluk ve samimiyet vücuda getirebileceğini ifade etti.¹⁸

¹¹ Pierre Arnaud, "Sport and International Relations Before 1918", *Sport and International Politics – The Impact of Fascism and Communism on Sport*, Ed. Pierre Arnaud and James Riordan, London: Routledge, 1998, 14.

¹² Natalia Petrova, "The Social Significance of International Sporting Activity", *Proceedings of the Congress 'Sport and International Understanding'*, Ed. M. Ilmirinen. Berlin: Springer-Verlag, 1984, 78.

¹³ Arnaud, "Sport and International Relations Before 1918", 14-20.

¹⁴ Pierre Arnaud, "Sport – a Means of National Representation", *Sport and International Politics – The Impact of Fascism and Communism on Sport*, Ed. Pierre Arnaud and James Riordan, London: Routledge, 1998, 3-4.

¹⁵ Paavo Seppänen, "The Idealistic and Factual Role of Sport in International Understanding", *Proceedings of the Congress 'Sport and International Understanding'*, Ed. M. Ilmirinen. Berlin: Springer-Verlag, 1984, 57.

¹⁶ Aaron Beacom, "A Changing Discourse? British Diplomacy and the Olympic Movement", *Sport and International Relations*, Ed. Roger Levermore, Adrian Budd, London: Routledge, 2004, 95.

¹⁷ Lincoln Allison, Terry Monnington, "Sport, Prestige and International Relations", *The Global Politics of Sport*, Ed. Lincoln Allison, London: Routledge, 2005, 9.

¹⁸ Phillip Noel-Baker, *Man of Sport, Man of Peace, Collected Speeches and Essays of Philip Noel-Baker, Olympic Statesman 1889–1992*, der. Don Anthony, London: Sports Editions, 1991, 37.

Bundan başka Olimpiyat Oyunlarının yanında ufak çaplı spor organizasyonlarının da ülkeler arasındaki diplomatik ilişkilerin gelişimine katkı sağladığı görüldü. Özellikle siyasi olarak iyi niyetli spor toplantıları, devletler arasında iletişime ve iş birliğine yardımcı olabilmekteydi. Ekim 1927'de Yunanistan Amatör Atletizm Birliği, geleneksel olarak birbirine düşman iki devlet olan Bulgaristan ve Yunanistan'ın atletizm takımları arasında yarışmalar düzenledi. Bu spor toplantısı, I. Dünya Savaşı ve 1925 yılı sınır olayından bu yana iki devlet arasındaki ilk barışçıl temas oldu. Toplantı ilk olarak Bulgar Spor Derneği temsilcisi Petko Zlatev tarafından önerildi. Zlatev "*gelecekte dostane ilişkiler kurmayı hedefleyen komşu ülkeler Yunanistan ve Bulgaristan, halklar arasında iyi bir dostluk oluşturabilecek ve geliştirebilecek sportif ilişkiler kurmak için her türlü çabayı göstermeli*" diyerek sporu bir iyi niyet ve iş birliği kaynağı olarak nitelendirdi.¹⁹

Uluslararası ilişkilerin gelişiminde sporun etkisine dair bir başka örnek ise 1970 yılında Japonya'nın Nagoya kentinde düzenlenen 31. Dünya Masa Tenisi Şampiyonası'nda ABD ile Çin arasındaki maçlar sonrasında iki ülke arasındaki diplomatik ilişkilerin gelişimini sağlayan Ping-Pong Diplomasidir. Dünya Masa Tenisi Şampiyonası'nda iki ülke sporcuları arasında gerçekleşen samimi temaslar resmi makamlarda da yankı uyandırdı. 6 Nisan 1971 tarihinde Amerikan masa tenisi takımı ikili müsabakalar yapmak üzere Çin'e davet edilince, bu davet vesilesiyle Çin hükümeti, içlerinde Amerikalıların da olduğu yedi basın mensubuna ülkeye giriş izni verdi. Amerikan masa tenisi takımı Çin'e yaptığı seyahatte 14 Nisan 1971 tarihinde Başbakan Chou En-lai tarafından karşılandı. Buna karşılık, ABD Başkanı Richard Nixon ise yirmi yıldır Çin'e karşı yürütülmekte olan ekonomik ambargoyu kaldırdı ve Amerika'ya gelecek Çinli vatandaşlara vize verileceğini bildirdi.²⁰ Sonuç olarak masa tenisi maçları iki ülke arasında temas ve uzlaşma için fırsatlar sağladı. Pinpon diplomasisiyle ilgili olaylar, büyük bir diplomatik başarı ve sekiz yıl sonra tam normalleşme yolunda önemli bir adım olarak değerlendirildi. Çin Başbakanı Zhou En-lai'nin belirttiği gibi, "*tarihte daha önce hiçbir spor uluslararası diplomasinin bir aracı olarak bu kadar etkili bir şekilde kullanılmamıştı.*"²¹

Kısacası spor, uluslararası ilişkiler alanında aktif olarak yer almakta ve farklı ülkelerden, renklerden, dinlerden ve kültürel geçmişlerden insanları dostluk ve iyi niyet ruhuyla bir araya getirmeye teşvik etmektedir. ²² Uluslararası spor müsabakaları, devlet başkanları için ikili ilişkilerin sorunları üzerinde müzakerelerin yapıldığı bir buluşma yeri olarak görülür. Devletler, prestijlerini artırmak, uluslararası arenadaki konumlarını güçlendirmek, bölgesel ve küresel düzeyde etkilerini artırmak için sporu kullanırlar. Barışçıl koşullarda barışçıl diyaloglar için fırsat yaratan spordur. Spor, küreselleşmenin ayrılmaz bir özelliğidir. Bu nedenle dünya çapında yaygın olan popüler kültürün bir parçasıdır. Bu bağlamda spor, Robert Putnam'ın ifadesiyle kültürel farklılıklarına rağmen farklı grupları birbirine bağlama gücü anlamına gelen "*başkentleri birbirine bağlama*" kavramıyla bağlantılıdır.²³ Ankara-Atina ilişkileri çerçevesinde de 1930'larda gerçekleştirilen Balkan Oyunları ve iki ülkenin spor kulüpleri arasında yapılan müsabakalar, birbirine düşman iki devleti bir birlik ve anlayış atmosferinde bir araya getirmek için kullanılan sporun ender bir örneğini sağlamaktadır.

Cumhuriyetin İlk Yıllarında Türk-Yunan İlişkileri

24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması, Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir döneme kapı araladı ve taraflar, aralarındaki temel sorunları çözüme kavuşturmada önemli adımlar attı. Her ne kadar Lozan Barış Antlaşması'nın ortaya koyduğu prensipler akla uygun ve üstesinden gelinebilecek düzeyde olsa da Türk-Yunan dostluğuna giden süreç sorunsuz olmadı ve birtakım problemler yaşandı.²⁴

Lozan ve sonrasında Türk-Yunan ilişkileri özellikle nüfus değişimi ve Patrikhane sorunları çerçevesinde şekillendi. Lozan'da 30 Ocak 1923 tarihinde Türkiye ile Yunanistan arasında imzalanan bir sözleşme gereğince, Türkiye'de ikamet eden Rumlarla Yunanistan'da ikamet eden Türkler karşılıklı olarak değiştirilecek; ancak İstanbul Rumlarıyla Batı Trakya Türkleri bu değişimin dışında kalacaklardı. Kimin İstanbul Rum'u, kimin Batı

¹⁹ "Sport, Politics and International Relations", 1696.

²⁰ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, İstanbul: Alkım Yayınevi, 2012, 706; Richard Espy, *The Politics of the Olympic Games*, Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1981, 3.

²¹ Michał Marcin Kobierecki, "Ping-Pong Diplomacy and its Legacy in the American Foreign Policy 1", *Polish Political Science Yearbook*, 45, (2016), 312.

²² "Sport, Politics and International Relations", 1702.

²³ Andrei S. Markovits, Lars Rensmann, *Gaming the World: How Sports are Reshaping Global Politics and Culture*, Princeton: Princeton University Press, 2010, 2.

²⁴ Nilüfer Erdem, "Yunan Tarihçilerinin Gözüyle 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması ve Venizelos'un Bu Sürece Katkıları", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, (2009), 94.

Trakya Türkü sayılacağı, sonradan iki devlet arasında fikir ayrılıklarına sebep oldu. Türkiye'nin amacı İstanbul Rum'unun tanımlanmasını olabildiğince dar tutmak ve İstanbul'da mümkün mertebe az Rum bırakmaktı. Fakat Yunanistan, Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandığı tarihi baz alarak İstanbul'da bulunan bütün Rumların, doğum yerleri ve İstanbul'a yerleştikleri tarihe bakılmaksızın, değişim dışında bırakılmasını ve böylece İstanbul'da çok sayıda Rum kalmasını sağlamaya çalıştı.²⁵

Lozan'da Türk-Yunan ihtilaflarından biri de Patrikhanenin İstanbul'dan çıkarılması için yapılan mücadele oldu. Türk tezine göre Patrikhane, Türklerle Rumların bir millet şeklinde tek devlet olarak iyi ilişkiler içerisinde yaşamalarına engel olan bir oluşum olarak mutlaka Türkiye'den çıkarılmalıydı. Müttefik devletler konferansta bu hususa karşı çıkmış ve meseleyi adeta Türklük-Hristiyanlık meselesine dönüştürmeye çabalamıştı. Konunun görüşüldüğü süreçte Dr. Rıza Nur ile Lord Curzon'un kâtabi Nicolson arasında bir görüşme gerçekleşti. Bu görüşmede Dr. Rıza Nur Bey'in konunun İsmet Paşa'nın meselesi olduğunu vurgulaması ve konu ile bizzat İsmet Paşa'nın meşgul olduğunu bildirmesi Türk tezinin hükümetin değil, İsmet Paşanın şahsi fikri olarak algılanmasına neden oldu.²⁶

Patrikhane'nin Türkiye dışına çıkarılması için yapılan müzakereler, 10 Ocak 1923 tarihinde tekrar görüşülmeye başlandı. Başta Lord Curzon olmak üzere Fransız, İtalyan, Yugoslav ve Yunan heyetler Patrikhane'nin İstanbul'da kalmasını savundu. Patrikhanenin siyasî faaliyetlerini önleyecek tedbirlerin alınması halinde İstanbul'da kalması yönündeki İngiltere'nin önerisi desteklendi. Sadece dine ait görevlerini yapması kaydıyla Patrikhane'nin İstanbul'da kalması önerildi. Yapılan bu teklif üzerine İsmet Paşa Patrikhane'nin İstanbul'da kalmasını kabul etti.²⁷

Bunun üzerine 13 Aralık 1923 tarihinde VII. Gregorios Fener Rum Patriği seçildi. Fakat, 16 Kasım 1924'te VII. Gregorios'un ölümüyle Patrikhane meselesi tekrar iki ülke ilişkilerini etkileyen bir problem haline geldi. Türkiye'nin Mübadeleye ilişkin Sözleşme ve Protokole dayanarak yaptığı itirazlara rağmen, Konstantin Arapoğlu'nun 17 Aralık 1924 tarihinde Patrik seçilmesi ve buna karşılık mübadeleye dair sözleşmeye dayanarak Konstantin Arapoğlu'nun 30 Ocak 1925 tarihinde ülkeden çıkarılması ilişkilerin gerilmesine yol açtı. Sorun ancak, Vasil Georgiadis'in Patrik ilan edilmesi ve Patrikhanenin statüsünün Lozan Barış Antlaşmasına uygun şekle getirilmesiyle çözüldü.²⁸

1925 yılında Türk-Yunan tarafları arasında başlayan ikili görüşmeler, kimlerin yerleşik sayılacakları, mübadillerin malları, Patrikhane'nin statüsü gibi problemlerin çözümü için ilk önemli adım oldu. İkili görüşmeler sonucunda 21 Haziran 1925'te Ankara Antlaşması imzalandı. Antlaşma mübadelenin neden olduğu adli ve mali sorunları kapsıyordu. Bu antlaşmayla Türkiye, 30 Ekim 1918'den evvel ve o anda İstanbul'da yaşayan tüm Rumlara yerleşme amacına bakmadan yerleşik sıfatı tanıdı.²⁹

Türkiye ile Yunanistan arasındaki müzakereler 1 Aralık 1926 tarihinde Atina Antlaşması'nın imzalanmasıyla devam etti. Antlaşmaya göre, Yunanistan'ın mübadele alanına giren yerlerinde yaşamakta olup, Balkan Savaşları'ndan önce bu yerlerden ayrılmış veya başından itibaren yurt dışında ikamet etmiş olan Müslümanlarla tüm Türk vatandaşlarına ait gayrimenkuller Yunan hükümetinin sahipliğine; Türkiye'nin mübadele alanına giren yerlerinde yaşamakta olup Balkan Savaşları'ndan önce ülkeyi terk etmiş veya başından itibaren yurt dışında ikamet etmiş olan Rumlarla tüm Yunan vatandaşlarına ait gayrimenkuller Türk hükümetinin sahipliğine geçecekti.³⁰

Lozan Barış Antlaşması Türkiye ile Yunanistan arasındaki barış ortamını hazırlamasına rağmen, ortaya çıkan pürüzlerin giderilmesi ve devletler arasındaki ilişkilerin dostluk ekseninde ilerlemesi için iki tarafın da çabalarını samimi şekilde ortaya koyması önemliydi. Nitekim tarafların iyi niyete dayanan hoşgörülü davranışlarının bir sonucu olarak aradan 10 yıl gibi kısa bir süre geçtiğinde dünkü düşmanların dost oldukları görülmüştü. Dünya

²⁵ Haluk Ülman, "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler (1923-1968) I", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 23/3, 250.

²⁶ *İsmet İnönü Hatıralar*, Haz. Sabahattin Selek, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2014, 397-398.

²⁷ İbrahim Erdal, "Türk Basınına Göre; Patrikhane Konusu ve Patrik Araboğlu'nun İhracı Meselesi", *Atatürk Yolu Dergisi*, 9/33, (2004), 40.

²⁸ Esra Sarıkoyuncu Değerli, "Atatürk Dönemi Türk-Yunan Siyasi İlişkileri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15, (2006), 243.

²⁹ *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Ed. Baskın Oran, Cilt 1 (1919-1980), 15. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları, 2009, 343.

³⁰ *Türk Dış Politikası*, 343-344.

barışı açısından bu sonuca varmada, Mustafa Kemal (Atatürk) ve onun barışçı siyasasını uygulayan İsmet (İnönü) ve Tefik Rüştü (Aras) ile Venizelos'un büyük rolleri olmuştur.³¹

Türk-Yunan İlişkilerinin Normalleşme Sürecine Sporun Katkısı

Venizelos 1928'de Selanik'teki seçim konuşmasında, Yunanistan'ın toprak talebinden vazgeçtiğini ve Türkiye ile dostça ilişkiler kurmaya istekli olduğunu ilan etti. Ağustos 1928'de kazandığı seçim zaferinden sonra, İsmet (İnönü)'ye ve Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Bey'e bir mektup gönderdi. Bu mektubun olumlu karşılanmasından sonra her iki devlet de birbirleriyle ilgili herhangi bir hak iddia etmedi, ancak Türk tarafı olağanüstü mali sorunları çözme gerekliliğini vurguladı.³²

Venizelos 10 Şubat 1930'da Yunan parlamentosu önünde yaptığı önemli dış politika konuşmasında Dünya Savaşı'nı takip eden tüm anlaşmaları iyi niyetle kabul ederek Yunanistan'ın genel olarak dünya ile ve özellikle de Türkiye ile barışa dayalı ilişkiler kurmak istediğini ilan etti. Bunun arkasından Yunanistan ile Türkiye arasında bir dostluk anlaşmasının imzalanacağını ve bunun sonucunda Ege'deki güç dengesine ilişkin bir denizcilik anlaşmasının mümkün olacağını savundu.³³

Türk-Yunan tarafları arasındaki müzakereler 1930 yılının başında yoğun bir şekilde devam etti. Müzakereler çoğunlukla İstanbul'dan kaçmış olan Rumların mallarının geri verilmesi ve mübadillerin arkada bıraktıkları mallara değer biçilmesi meselesi üzerine yoğunlaştı. 22 Şubat 1930 günü Venizelos'un, Türkiye'nin Atina Elçisi Enis (Akaygen) Bey ile yaptığı görüşmede büyük ölçüde uzlaşma sağlandı ve imza aşamasına gelindi.³⁴

Uzlaşmanın sağlandığı günlerde ise sportif ilişkiler adına ilk adım atıldı ve Yunan Futbol Federasyonu Türk Futbol Federasyonuna müracaat ederek bazı tekliflerde bulundu. Bu teklifte Ankara'da müzakere edilmekte olan Türk-Yunan meselelerinin imzasından sonra iki memleket gençliği arasında bir samimiyet oluşturmak maksadı ile Yunan milli takımının İstanbul'da Türk milli takımı ile maç yapması da yer aldı. Yunan Federasyonun teklifine göre ilk müsabaka Türk-Yunan milli takımları arasında yapılacaktı, bunu takiben İstanbul-Atina muhtelitleri oynayacaktı. Bu iki müsabakadan sonra Yunan futbolcuları üçüncü maçı da İstanbul'da Rum muhteliti ile yapacaktı. Türk Futbol Federasyonu ise bu teklife cevap vermek için acele etmedi ve antlaşmaların neticesine göre hareket etmeyi uygun gördü.³⁵

Nihayetinde iki devlet arasında, 10 Haziran 1930 tarihinde ahali değişimi konularını yeni prensiplere göre düzenleyen Ankara Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile doğum yeri ve tarihi ne olursa olsun, Türkler ve Rumlar yerleşik kapsamı içinde yer aldı. Ankara Antlaşması iki taraf arasındaki ilişkilerin gelişmesine vesile olarak yeni bir dönemin başlangıcına da kapı araladı.³⁶

10 Haziran 1930'da Türk-Yunan antlaşmasının sonuçlandığı gün, Türkiye Başbakanı İsmet İnönü, Venizelos'a samimi bir mektup göndererek onu Ankara'ya davet etti ve bu davet kabul edildi. Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin yumuşaması, diğer Balkan devletleri ile olan ilişkilere de olumlu şekilde yansdı. Bu süreçte Balkan Misaki düşüncesi ortaya atıldı. Bu da Türkiye ile beraber tüm Balkan devletleri tarafından olumlu şekilde karşılandı.³⁷

Bu diplomatik gelişmeler, bir sene önce oluşturulmuş olan Balkan Oyunları'nın gelişimi ve başarısı için elverişli bir ortam hazırladı ve kültürel temaslar başladı. Oyunlar bu diplomatik gelişmeleri pekiştirmek içindi.³⁸

Balkan Oyunlarına katılım için Türkiye davet almasına rağmen yurttan oyunlara katılım hususunda bir belirsizlik hâkimdi. Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın İstanbul mıntıkası Atina'da icra edilecek olan oyunlara hiçbir hazırlık yapılmamış olmasını ve iştirak halinde alınacak neticenin iyi olmayacağını düşünerek mıntıkaya mensup

³¹ Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*, Üçüncü Kitap, İkinci Bölüm, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2010, 163.

³² Selim Rumi Cıvralı, *Atletik Politika: Spor ve İdeoloji*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2020, 164.

³³ Alexis Alexandris, *The Greek Minority of Istanbul and Greek-Turkish Relations 1918-1974*, Athens: Centre for Asia Minor Studies, 1992, 176-177.

³⁴ Bestami S. Bilgiç, "Atatürk Döneminde Türkiye-Yunanistan İlişkileri, 1923-1938", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 31/91, (2015), 15; *Cumhuriyet*, 4 Şubat 1930, 3.

³⁵ "Spor-Yunan takımı şehrimize mi geliyor?", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1930, 4.

³⁶ Ahmet Şükrü Esmer, *Siyasi Tarih (1919-1939)*, Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1953, 210.

³⁷ Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2014)*, İstanbul: Der Yayınları, 2015, 577.

³⁸ "Sport, Politics and International Relations in the Balkans: the Balkan Games from 1929 to 1932", *The International Journal of the History of Sport*, 25/13, (2008), 1786.

atletlerin müsabakalara katılımını yasakladı.³⁹ İstanbul Mıntıka reisi Yusuf Ziya Bey oyuncuların müsabakalara katılmasının yasaklanma sebebine ilgili teknik heyetlerin sporcuların formda olmadıklarını ve Atina müsabakalarının başarısızlıkla sonuçlanacağını bildiren raporu delil gösterdi.⁴⁰ Basında çıkan haberlerde Balkan Oyunlarında Türk sporcuların Yunan halkı önünde alacağı mağlubiyet, Türkiye'nin Yunanistan üzerindeki gücünü ve haysiyetini kırarak bir hareket olarak yorumlandı.⁴¹

Bu süreçte Galatasaray Spor Kulübü de İstanbul Mıntıkasının kararına dayanarak kendi atletlerinin müsabakalara katılımını yasakladı ve yasaklara uymayan sporcuların cezalandırılacağını duyurdu. Bu duyuru ise kafilenin hareketinden bir gün önce yapıldı. Bazı sporcular bu kararı dinlemeyerek yola koyulurken bazı sporcular geri durdu.⁴² Neticede tüm karşı çıkmalara rağmen atlet ve tenisçilerden oluşan Türk sporcu kafilesi Atletizm Federasyonu başkanı Burhaneddin (Felek) Bey başkanlığında 2 Ekim günü Atina'ya hareket etti.⁴³ Vapurda Atina'da toplanacak Balkan Konferansına giden Türk heyeti de vardı ve Burhaneddin Bey mevcut vaziyeti Türk heyetine açtı. Heyet içinde yer alan Hamdullah Suphi Bey yaşananlara dair ferdi hisleri tatmin için çok defa böyle toplumun menfaatlerinin feda edildiğini ifade etti ve durumu heyet başkanı Hasan (Saka) Bey'e aktararak engellemelerin kaldırılmasını sağladı.⁴⁴ Bu durum üzerine Galatasaray kulübü yasaklamaları kaldırarak atletlerin müsabakalara katılımına izin verdi ve geride kalan atletler de bir gün sonra yola çıkarak kafiye katıldı.⁴⁵

Balkan Oyunlarının açılışının ilk kez toplanan Balkan Konferansına denk gelmesi önemli bir adım oldu. Balkan Konferansı'nda Yunanistan başbakanı, bakanlar, Balkan büyükelçileri ve konsoloslarının yanı sıra Balkan temsilcilerinin varlığı oyunlara diplomatik ve siyasi bir hava kattı. Coşkulu bir atmosferde altı Balkan ülkesinin bir bölümünden veya tamamından sporcular, heyetler, gazeteciler, hükümet temsilcileri ve diplomatların bir araya getirilmiş olması; sportif, kültürel ve politik bağlantılar kurma imkânı sağladı. Bu savaşın yıkıcı yönüne alternatif oluşturan, yapıcı bir çatışma biçimiydi. Oyunlar umut ve iyi niyetin zaferini temsil ediyordu. Daha da önemlisi, Türk sporcuların oyunlara katılımı özellikle ilgi ve önem taşımaktaydı. Zira iki ülke arasında uzun bir süre ciddi ulusal farklılıklar ve anlaşmazlıklardan sonra Türkiye'den sporcular ilk kez Yunanistan'daki müsabakalara katılım sağlıyordu.⁴⁶

Müsabakaların açılışında Balkan Konferansına katılmak üzere gelen yabancı heyetlerin üyeleri, Atina'da bulunan bakanlar, mülkî ve askerî erkân ve kalabalık bir halk topluluğu hazır bulundu. Müsabakaların açılışını bizzat Yunanistan başbakanı Venizelos yaptı.⁴⁷

Venizelos, sporculara oyunların başlattığı birlik ve iyi dostluk atmosferini geliştirmelerini tavsiye ederek şu sözleri söyledi:

“Balkan gençlerinin temsilcileri olan sizlere en içten dileklerimi iletiyor ve selamlarımı iletiyorum. Genel olarak spor toplantılarının ve özel olarak Balkan Oyunlarının Balkan yarımadasının halkları arasında iyi dostluk ve anlayışı geliştirdiğine ve değerleri tartışılmaz erdemleri geliştirdiğine yürekten inanıyorum. Keşke spor toplantıları daha sık yapılsa. Balkan gençleri arasında dostane bir ortamın oluşmasına ve dostluk bağlarının kurulmasına katkıda bulduklarının herkes farkındadır. O gün geldiğinde ve bazılarınız siyasete girdiğinde, o zaman şimdi spor yoluyla teşvik edilen iyi dostluk ve anlayış, Balkan halkları arasında daha fazla yakınlaşma ve iş birliğine katkıda bulunacaktır. Zevk ve umut duygularıyla ilk Balkan Oyunlarını açıyorum ve Atina'ya hoş geldiniz.”⁴⁸

Açılışta Türk atletleri gerek resmi zevat gerek halk tarafından ziyadesiyle alkışlandı. Türk heyetinin başkanı Hasan (Saka) Bey, megafon ile Balkan gençlerini selamladı ve teşekkürlerini dile getirdi.⁴⁹ Yaptığı konuşmasında

³⁹ “Spor-Balkan Olimpiyatı Etrafında”, *Vakit*, 30 Eylül 1930, 3; “Spor-Balkan Oyunları”, *Milliyet*, 30 Eylül 1930, 5; Sadun Galip, “Balkan Oyunları Meselesi”, *Milliyet*, 1 Ekim 1930, 4.

⁴⁰ “Balkan Oyunları Meselesi”, *Vakit*, 1 Ekim 1930, 3.

⁴¹ “Gidiyorlar!”, *Cumhuriyet*, 2 Ekim 1930, 4.

⁴² Burhaneddin, “Türk atletleriyle beraber Yunan payitahtında”, *Milliyet*, 7 Ekim 1930, 2.

⁴³ “Atletlerimiz dün sabah Atina'ya hareket ettiler”, *Milliyet*, 3 Ekim 1930, 3.

⁴⁴ Burhaneddin, “Türk atletleriyle”, 2.

⁴⁵ “Atletler gitti”, *Vakit*, 3 Ekim 1930, 7.

⁴⁶ “Sport, Politics and International Relations in the Balkans”, 1786; Civralı, *Atletik Politika*, 163.

⁴⁷ “Atina'da, Atletlerin ilk aldığı neticeler”, *Cumhuriyet*, 7 Ekim 1930, 3.

⁴⁸ “Sport, Politics and International Relations in the Balkans”, 1788.

⁴⁹ “Balkan Olimpiyatı hakkında tafsilat”, *Vakit*, 7 Ekim 1930, 2.

Balkanlar'dan gelen milli heyetlerin ilk toplantısının oyunların başlamasına denk gelmesinden duyduğu derin memnuniyeti belirtti. Ayrıca sporcuların, geçmişteki rekabet ve anlaşmazlıkların yerini almak üzere herkesin izlemesi için spor yoluyla iyi bir dostluk ve birlik içinde bir örnek oluşturduklarını ifade etti. Son olarak, Balkan Konferansı başkanı Alexander Papanastasiou, atletizm müsabakalarının, çok arzu edilen Balkan Birliği'ni elde etmek için Balkan Konferansı ile yan yana gittiğine dikkat çekti. Papanastasiou ayrıca, tüm sporcuların refah ve ilerlemenin ancak barış, anlayış ve güven içinde sağlanabilmesi için her türlü çabayı gösterdiklerini söyleyerek sporcuları, Balkan devletlerinin birliğini sağlama çabalarının öncüsü olarak nitelendirdi.⁵⁰

Burhaneddin Bey Türk basınına verdiği demeçte hükümet ve spor erkânından gördükleri iyi karşılamayı politika ve resmi terbiyeye bağladığını açıkladı. Resmigeçit sırasında Türk atletlerinin geçişinde Venizelos'un yanındaki diplomatlara rağmen, diğer Balkan milletlerinden hiçbirine yapmadığı hürmeti yaparak ayağa kalkıp, Türk sporcularını selamladığını ifade etti.⁵¹ Yaşanan gelişmelere Mustafa Kemal (Atatürk) de kayıtsız kalmamış ve bir tebrik mesajı yayımlayarak Türk meslektaşlarının güzel karşılanmalarından ötürü Yunan atletlerine memnuniyetini dile getirmişti.⁵²

5-12 Ekim 1930 tarihleri arasında gerçekleşen Balkan Oyunlarında Türk sporcular atletizmde sadece 100m, 200m, 800m, 5000m, 4x100 ve 4x400 müsabakalarına katıldı, 100m'de ikinci ve dördüncülük, 200m'de üçüncü ve dördüncülük, 4x400'de üçüncülük ve 4x100'de ikincilik elde etti. Teniste ise Türk sporcular çiftlerde birinciliği kazandı. Oyunlarda sıralama Yunanistan başta olmak üzere Romanya, Yugoslavya, Bulgaristan ve Türkiye şeklinde oldu.⁵³

Balkan Oyunları Yunan basınında da önemli bir yer tuttu ve Balkanlarda diplomatik bir iyi niyet kaynağı ve barışçıl bir siyasi tılsım olarak nitelendirildi:

“Birinci Dünya Savaşı, Balkan devletlerini düşman bloklara yerleştirmişti. Artık eski düşmanlar arasındaki güven ve temasın yeniden tesis edilmesi spor yoluyla deniyor. Bu yıl Türkiye oyunlara dâhil oluyor ve böylece tarihte ilk kez Yunan ve Türk sporcular buluşuyor. Siyaset dünyası, spor toplantıları diplomatik alanda faydalı sonuçlar üretebildiği ölçüde, sporu uluslararası diplomaside kullanmalıdır.”⁵⁴

Yunan basını, Balkan Oyunlarını Balkan Devletleri ve özellikle Türkiye ile Yunanistan arasındaki barış, dostluk ve güven bağlamında değerlendirirken Türk basınının oyunlara yaklaşımı başarısızlıklardan ötürü hezimet olarak nitelendirildi:

“Sporla siyaset yan yana gitmez, götürmeye kalkışınca işte böyle hezimetle neticelenir. Atletlerin Atina seyahati, beklenen şekilde, hatta beklenilenden daha fena bir hezimetle neticelendi. Türk atlet takımı sondan birinci oldu. Çünkü Atina seyahati bir spor hareketi değil, siyasi bir teferrüçtü. Yunanlılarla dostluk tesis etmek isteyen Hariciye Vekaleti, böyle bir temasın yapılmasını çok hoş buldu. Tabii, Hariciye Vekaletinin nazarından böyle bir temas, yeni başlayan Türk-Yunan dostluğu namına pek muvafık bir hareketti. Hariciye Vekaletinin sporla alakası olmadığı için, Vekalet, işin yalnız siyasi cephesini düşünmekte haklı olabilir. İşin spor cephesini spor rüesası düşünecekti.”⁵⁵

Abidin Daver ise Yunanistan'la iyi ilişkiler kurmak pahasına kesin bir hezimet yaşayan atletlerin Balkan Oyunlarına götürülmesini bir hata olarak değerlendirdi:

“Esasen M. Venizelos, bizim bayrağımızı yirmi defa selamlamış olsa bile, bu siyasi cemileyi zikretmekle atletlerimizin muvaffakiyetsizlikleri örtülmüş olmaz. Ben bu seyahati siyasi cepheden değil, spor cephesinden muhakeme ediyorum. Genel puanın azlığı, yalnız bir kısım müsabakalara girişimizdir, fikri de kabul edilebilir bir savunma değildir. Çünkü girmedığımız müsabakalara girecek kudretli atletlerimiz yoktu da ondan girmedik. Daha koşacak pisti olmayan bir memleket atletlerinin beynelmilel müsabakalara iştirak ettirilmeleri fahiş bir hatadır.”⁵⁶

⁵⁰ “Sport, Politics and International Relations in the Balkans”, 1788.

⁵¹ Burhaneddin, “Birinci Balkan oyunlarının ilk günü”, *Milliyet*, 9 Ekim 1930, 2; “Bir selam meselesi”, *Cumhuriyet*, 10 Ekim 1930, 3.

⁵² “Gazi Hz. Türk-Yunan atletlerini tebrik ve beyanı memnuniyet ettiler”, *Cumhuriyet*, 10 Ekim 1930, 3; “Gazi Hz. Yunan Atletlerine teşekkür ettiler”, *Vakit*, 10 Ekim 1930, 1.

⁵³ *Milliyet*, 9 Ekim 1930, 2; *Milliyet*, 11 Ekim 1930, 1; *Vakit*, 11 Ekim 1930, 1; *Cumhuriyet*, 11 Ekim 1930, 3; *Milliyet*, 12 Ekim 1930, 1; *Milliyet*, 14 Ekim 1930, 2.

⁵⁴ Sport, Politics and International Relations in the Balkans, 1789.

⁵⁵ “Siyasi teferrücün sonu”, *Cumhuriyet*, 13 Ekim 1930, 3.

⁵⁶ Abidin Daver, “Spor-Bir Cevap”, *Cumhuriyet*, 15 Ekim 1930, 4.

Atletizm Federasyonu başkanı Burhaneddin Bey ise yapılan bu seyahatin iyi tesirlerini yalnız spor sahasının sınırlı çerçevesinde değil, aynı zamanda daha büyük ve mühim sahalarda görülmesi gerektiğini ifade etmişti:⁵⁷

“Bu müsabakalara iştirak ettiğimizden çok memnunuz. Müsabakalarda birinci gelemedik. Bunun sebebi sahaya alışık olmamaklığımızdır. Mamafih gene de iyi neticeler aldık. Bir de teniste Balkan şampiyonluğu kazandık. Bir kısmında da ikinci, üçüncü geldik. Atletlerimiz halk üzerinde çok iyi tesir bıraktılar. Bilhassa Venizelos ve Yunan halkı bize karşı çok teveccühkar harekette bulundular. Yunan Başvekilinin hürmetle Türk sancağını selamlaması nazarı dikkati celbediyoruz. Bu seyahatin atletizm nokta-i nazarından çok faydası olduğu gibi siyasi faydalarını ise Balkan Konferansına iştirak eden murahhaslarımız gördüler. Yunan payitahtında gördüğümüz hüsnü kabul ve halkın alakasını tekrar zikretmek mecburiyetindeyiz.”⁵⁸

Balkan Konferansı'na katılan Türk heyetin içinde yer alan Kocaeli Milletvekili Reşit Saffet Bey de basına verdiği demeçte, beklentilerinin üstünde bir iyi karşılama ve aynı zamanda konferans için de iyi bir hazırlık olduğuna değindi. Balkan Oyunlarının açılış törenine dikkat çeken Reşit Saffet Bey de stadyumda atletlerin geçit resminde Venizelos'un özellikle Türk bayrağının geçişinde ayağa kalkıp şapkasını çıkartarak selamlamasını ve stadyumu dolduran seyircilerin bu hürmetkâr harekete coşkuyla iştirak etmelerini mühim bir siyasi olay olarak değerlendirdi.⁵⁹

Oyunların sürdüğü esnada Balkan Konferansı da gerçekleşti. Balkan Konferansı yalnız Balkan ülkelerinde değil, Balkanların haricinde Avrupa merkezlerinde de ilgiyle karşılandı. Konferansın esas gayesi altı Balkan millet ve devletleri (Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk) arasında bir birlik kurma düşüncesi etrafında şekillendi.⁶⁰

Böylece Türkiye ve Yunanistan devletlerinin gayretleri neticesinde, her sene Balkan devletleri arasında görüşmeler yapılması ve gayesi bu devletler arasında siyasi, sosyo-kültürel ve ekonomik alanlarda ilişkilerin güçlenmesini sağlayacak bir Balkan birliğinin vücuda getirilmesi kararları alındı.⁶¹

Balkan Konferansı ve Balkan Oyunlarının bittiği dönemde Ankara'da devam etmekte olan Türk-Yunan heyetlerinin de müzakereleri tamamlanmak üzereydi. 10 Haziran 1930 tarihinde imzalanan antlaşma ile mübadeleden kalan sorunlar çözülmüştü. Antlaşmanın imzalandığı gün Başbakan İsmet (İnönü), Venizelos'u Türkiye'ye davet etmişti. Bu davetin kabul edilmesiyle birlikte Ankara'da Türk ve Yunan heyetleri arasında 30 Ekim 1930 günü, siyasi, askeri ve ekonomik konulara ilişkin imzalanacak olan antlaşmaların görüşmeleri başlamıştı. Ekim ayının ortalarında Yunanistan'la ticaret müzakereleri esas itibarıyla bitmiş, taraflar arasında gümrük tarifeleri tespit edilmiş, iki ülke arasındaki ihracat ve ithalat oranlarında anlaşma sağlanmış ve ikamet ve konsolosluk antlaşmaları da hazırlanmıştı.⁶²

Ankara'da yapılan Türk-Yunan müzakerelerinin tamamlanmasına yakın yeni bir sportif girişim daha yaşandı. Selanik futbol şampiyonu Aris takımı, İstanbul'a gelip birtakım maçlar yapmak üzere müracaatta bulunmuş ve bu müracaat yetkililerce uygun görülerek kabul edilmişti. Bu çerçevede Aris takımı ayın sonuna doğru İstanbul'a gelecek ve 24 Ekim'de Fenerbahçe ile, 26 Ekim'de ise Galatasaray ile maç yapacaktı.⁶³

Yapılacak futbol maçları basında önemli bir yer tuttu. Özellikle Yunan takımı ile yapılacak maçlarda Türk halkının misafir takıma teveccüh göstermesi gerektiği, Yunan halkının Atina'ya giden Türk atletlerine gösterdikleri iyi karşılamanın herkesçe bilindiği vurgulandı. Türkün en büyük meziyetlerinden biri gördüğü misafirliğe karşı daha büyük bir oranda mukabele etmek olduğu ifade edildi ve buna dayanarak Türk halkından bilhassa oyun esnasında kötü yorumlanacak tezahürattan kaçınması istendi:⁶⁴

“Halkımızdan beklediğimiz sükûnettir. Aynı zamanda büyük bir misafirperverlik. En mühim nokta, cuma günü stadyuma toplanacak seyircilerin maçı takip ederken heyecanlarına kapılıp gelen misafirler aleyhine tezahüratta bulunmamalarını temindir. Bütün İstanbullulara rica

⁵⁷ “Atina'ya giden sporcularımız”, *Vakit*, 16 Ekim 1930, 1.

⁵⁸ “Atletlerimiz dün avdet ettiler”, *Cumhuriyet*, 16 Ekim 1930, 4.

⁵⁹ “Balkan Konferansında M. Venizelos bayrağımızı nasıl selamladı?”, *Vakit*, 17 Ekim 1930, 4.

⁶⁰ “Balkan Konferansının verdiği mühim kararlar”, *Milliyet*, 17 Ekim 1930, 1.

⁶¹ Sarıkoyuncu Değerli, “Atatürk Dönemi”, 252.

⁶² “Türk-Yunan ticaret muahedesi hazırlandı”, *Milliyet*, 16 Ekim 1930, 2.

⁶³ “Spor-Aris Yunan takımı ay sonunda geliyor”, *Milliyet*, 12 Ekim 1930, 3; “Selanik şampiyonu”, *Cumhuriyet*, 12 Ekim 1930, 4; “Selanik şampiyonu İstanbul'a geliyor”, *Vakit*, 13 Ekim 1930, 2.

⁶⁴ “Aris takımı”, *Milliyet*, 20 Ekim 1930, 3.

ediyoruz: maçı seyrederken, bizim atletlerimize Atina'da gösterilen hüsnü kabulü hatırdan çıkarmasınlar. Yunanlılar kadar spor terbiyemiz olduğunu ispat mecburiyetindeyiz.”⁶⁵

Burhaneddin Bey de bu hususta İstanbul halkına seslenerek “*Balkan Türk kafilesinin Atina'da bulunduğu müddet zarfında gerek resmi mahfilden gerekse sporcular ve halk kütlesinden görmüş olduğu fevkalade hüsnü kabul ve dostluğa mukabil bizim de Selanikli sporculara aynı nezaket ve samimiyeti göstererek Türklüğün ruhi asaletini bir daha izhar etmemiz zaruridir*” şeklinde görüş bildirdi.⁶⁶

Fenerbahçe kulübü ise Aris takımının İstanbul'a geleceği gün bir duyuru yayımlayarak Atina'ya giden Türk kafilesine ve Fenerbahçeli tenis şampiyonlarına Yunan halkının gösterdikleri iyi karşılamanın içten ve samimi olduğunu belirtti. Bundan dolayı futbolda ilk teması oluşturacak olan müsabakalar esnasında Türk halkının Yunan oyuncularını dost bir milletin temsilcileri olarak kabul edeceğini ve Türk misafirperverliğini aynı şekilde göstereceğini temenni etti.⁶⁷

23 Ekim günü İstanbul'a varan Aris takımı Sirkeci istasyonunda pek parlak şekilde karşılandı. Yunan takımı, Fenerbahçe Kulübü başkanı Muvaffak Bey ile Galatasaraylı ve Fenerbahçeli birçok futbolcuyla 2000'den fazla halk tarafından karşılandı. Yunan futbolculara birer buket verildikten sonra⁶⁸ Muvaffak Bey Fransızca bir konuşma yaptı:

“Muhterem reis efendi, efendiler

Sizlere gerek Türkiye futbol federasyonu ve gerek Fenerbahçe kulübü namına samimi surette beyan-ı hoşamediy ederim.

İki millet arasında spor münasebetinin iadesi için ilk adım, son günlerde Atina'da yapılan Balkan olimpiyatları ile atılmıştı. Oraya giden atletlerimize, tenisçilerimize Yunan sporcularının gösterdikleri parlak tezahürat, hareketli hüsnü kabul sizleri temin ederim ki bütün Türk sporcularının kalbinde pek derin bir ma'kes bulunmuştur.

Burada dostça ve candan kabul edileceğinize emin olabilirsiniz. Kıymetli takımınızın Selanik'teki muvaffakiyetlerini yakından takip ediyoruz. Ecnebi takımlarla ekseriya muvaffakiyetli temaslarınız Aris'e karşı olan yüksek fikirlerinizi bir kat daha takviye etmiştir. Türk sporcuları, sizin gibi kıymetli bir rakiple yapacakları temastan müftehirdir.”

Muvaffak Bey'in bu konuşması Yunan futbolcular üzerinde iyi bir etki bıraktı ve Yunan kabile başkanı Martirit İlyades maç ve seyahatleri hakkında bir gazeteciye şunları söyledi:

“Biz İstanbul'da Türk sporcuları tarafından samimi bir surete kabul edileceğimizi çok evvelden tahmin etmiştik. Fakat hüsnü kabul denilen şeyin bu kadar candan ve bu kadar samimi olabileceğini tasavvur etmemiştik. Gördüğümüz hüsnü kabule ve kardeşliğe nasıl teşekkür edeceğimizi bilemiyoruz. Türk sporcuları spor terbiyesini tam manasıyla idrak etmiş gençlerdir. Onlarla karşılaşmayı bir şeref addederiz.”⁶⁹

Fenerbahçe ile Aris takımı 24 Ekim 1930 tarihinde karşı karşıya geldi. Maçı izlemeye yaklaşık 7-8 bin seyirci stadyumda hazır bulundu. Stadyum balkonu misafirlerle beraber Selanik'ten gelen seyirciler ile Yunan sefaret ve konsolos erkânına tahsis edildi. Ayrıca Yunan takımını izlemek üzere birçok Rum taraftarının da geldiği görüldü.⁷⁰

İki takım sahaya çıktıktan sonra Muvaffak Bey bir konuşma yaparak Türk ve Yunan futbolu arasında vuku bulan bu ilk teması memnuniyetle kaydettikten sonra, Türk-Yunan kafilesi reisine bir buket verdi. Yunan kabile reisi ise yaptığı konuşmada burada gördükleri emsalsiz iyi karşılardan minnettar olduklarını, iki memleket gençleri

⁶⁵ “Aris ve Fener Maçından Ne Netice Bekleyebiliriz”, *Son Posta*, 23 Ekim 1930, 4.

⁶⁶ Burhaneddin, “Muhterem İstanbul halkına”, *Milliyet*, 22 Ekim 1930, 3; Burhaneddin, “Muhterem İstanbul Halkına”, *Cumhuriyet*, 22 Ekim 1930, 3.

⁶⁷ “Yunan futbol takımı bu sabah trenle geliyor”, *Cumhuriyet*, 23 Ekim 1930, 1.

⁶⁸ “Aris Takımı geldi”, *Vakit*, 24 Ekim 1930, 1; A. Esat, “Aris Yunan takımı dün öğleyin trenle geldi”, *Milliyet*, 24 Ekim 1930, 1, 5.

⁶⁹ “Yunan Takımı – Fenerbahçe Maçı”, *Cumhuriyet*, 24 Ekim 1930, 1.

⁷⁰ “Fenerbahçe ağır oynadı ve çok fırsat kaçırdı”, *Cumhuriyet*, 25 Ekim 1930, 1; “Aris takımıyla ilk maç”, *Vakit*, 25 Ekim 1930, 1.

arasında başlayan bu spor temaslarının aradaki dostane bağlılığı daha ziyade takviye etmesi için en iyi vesile olduğunu kaydetti ve Fenerbahçe'ye Aris'in renkleriyle bir bayrak verdi.⁷¹

Yapılan futbol müsabakasında Fenerbahçe ile Aris takımı 2-2'lik sonuçla berabere kaldı. Galibiyetle sonuçlanmasa da maçta özellikle Türk seyircisinin gösterdiği yüksek ve asil spor terbiyesi her türlü övgünün üstünde görüldü ve maçın spor için kazanılan en büyük faydasının bu olduğu dile getirildi.⁷²

Ertesi gün Aris takımı oyuncuları ve takımla beraber gelen Yunan gazetecileri İstanbul'da Galatasaray Kulübü tarafından geziye çıkarıldı. Bu çerçevede Askeri Müze, Sultanahmet ve Kariye camileri ve İstanbul Darülfünununa yapılan ziyaretlerle misafirlerin güzel bir gün geçirmesi sağlandı. Akşamüstü ise kendilerine kulüp binasında bir çay ziyafeti verildi. Galatasaraylıları Atina'da Türk sporcularına karşı gösterilen misafirperverliğe mukabele etmek için tertip ettikleri bu ikram, Yunan misafirler üzerinde pek iyi bir tesir yaptı. Yunan sporcular, Türk sporcularının gösterdiği misafirperverliğin ve nezaketin hayranı olduklarını her fırsatta ifade etti.⁷³

Aris takımı ikinci maçını Galatasaray ile 26 Ekim günü oynadı ve maç Galatasaray'ın 5-1 galibiyetiyle sonuçlandı. Basında bu maç *Türk spor tarihinin sayfalarına Türk futbolunun şerefini kurtaran ve mevkiini tespit eden mükemmel bir galibiyet* olarak nitelendirildi.⁷⁴ Maçın oynandığı gün Yunan başbakanı Venizelos'ta İstanbul'a gelmişti. Venizelos dostça bir ziyaret yapmak üzere Türkiye'ye ayak basarken iki ülkenin futbolcuları iddialı fakat dostane bir maçın peşinde samimi bir spor havası içinde ter dökmüştü. Uzun düşmanlık senelerinden sonra yeni başlayan bir dostluğun siyaset ve spor sahalarında güzel tezahürleri göz önüne serildi. Diplomasi sahasında dostluk ve samimiyeti takviye eden hususun ancak gençliğin en canlı kısmına dayanan spor ve iki memleket gençleri arasında yapılacak olan spor temasları olarak görüldü.⁷⁵

Galatasaray Kulübü'nün kazandığı son başarı, memleketin her tarafında büyük bir sevinçle karşılandı. Galatasaray Kulübü'ne spor kulüplerinden, cemiyetlerden, hatta fertlerden tebrik telgrafları geldi. Başbakan İsmet Paşa da Galatasaray Kulübü başkanlığına gönderdiği telgrafta Yunan takımıyla yapılan maçın haberini memnuniyetle aldığını ve genç sporcuların centilmen münasebetlerini takdirle takip ettiğini ifade ederken, Dâhiliye Vekili Şükrü Kaya Bey ise Galatasaray'ın parlak başarısını tebrik ederek verilen güzel haber dolayısıyla teşekkürlerini ilettili.⁷⁶

Yunan takım kafilesinin reisi ise artık hatıraların ve arzuların Yunan halkını işgal etmediğini, sadece dost komşu Türkiye'de gösterilen içten gelme büyük samimiyetin tesiri altında İstanbul'dan ayrıldıklarını söyledi. Aris'in kaptanı M. Vikelidis de *"Güzel şehrinizde gördüğümüz hüsnü kabul tahminimizin çok fevkinde oldu. Gerek şahsen sporcu arkadaşlardan gördüğümüz kardeşçe samimiyet, gerek teşkilatın alakası ve halkın maçı seyrederken gösterdiği sportmenlik bizi hayran bırakmıştır"* diyerek duygu ve düşüncülerini aktardı.⁷⁷

Yapılan maçların ardından gerçekleşen spor temaslarının Yunan penceresinde nasıl yankı uyandırdığını görmek üzere Aris takımıyla beraber İstanbul'a gelen Yunan gazeteci Leon Leondaris'in görüşüne başvuruldu ve Yunan gazeteci Vakit gazetesine şu dikkat çekici makaleyi yazdı:

"Spor sahasında her iki millet arasında şayanı memnuniyet terakkiler elde edilmiş olmasına rağmen bu iki millet arasında spor temaslarının başlaması teehhür etmişti. Fakat bu teehhür iki milletin bundan sonra spor sahasındaki inkişaf hareketlerinde artık bu vaziyetin muhafaza edileceği ve kaybolan vaktin telafi edilerek hiç olmazsa sıkı rabitalarla bağlanacağımıza delalet ediyor. Şimdiye kadar aramızda bir duvar vardı. Ve bu mania da gayri tabii olan maziden ileri geliyordu. Şimdi bu mazi ricat ediyor ve nazarlarımızda büyük bir sulh teşriki mesaisinin geniş ve temiz yolu açılıyor. Haleti ruhiyemizi tamik etmek ve müşahedatta bulunmak, bu suretle müteakabil bir itimat ve emniyet iktisap etmek ihtiyacındayız. Bu itmam ve emniyet bütün sahalarda ve hayatımızın bütün tezahüratında samimi bir teşriki mesainin temelini teşkil edecektir. Bu gayeyi ancak spor temaslarıyla temin etmek kabildir. Daha bir sene evveline kadar bir taraf sporcularının diğer milletin seyircileri karşısına çıkmasının mühim hadiselerle sebebiyet

⁷¹ A. Esat, "Fenerbahçe, Arisle 2-2'ye berabere kaldı", *Milliyet*, 25 Ekim 1930, 5; "Fenerbahçe ile Aris Takımı Berabere Kaldı", *Hakimiyet-i Milliyet*, 25 Ekim 1930, 1-2.

⁷² Kemal Rifat, "Dünkü futbol maçı çok heyecanlı oldu", *Akşam*, 26 Ekim 1930, 2.

⁷³ "Arisle ikinci maç", *Vakit*, 26 Ekim 1930, s. 1-2; "Spor-Şehrin Şayanı Temaşa Yerleri Gezildi", *Son Posta*, 27 Ekim 1930, 6.

⁷⁴ "Galatasaray Türk futbolunun şerefini kurtardı", *Akşam*, 28 Ekim 1930, 1.

⁷⁵ T. M., "Galatasaray Yunan takımını mağlup etti", *Vakit*, 27 Ekim 1930, 2.

⁷⁶ "Galatasaray kulübüne tebrik telgrafları", *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1930, 4.

⁷⁷ "Aris" takımı gitti", *Cumhuriyet*, 29 Ekim 1930, 4.

vereceği düşünülüyor. Ve karşılaşma gayri muayyen hadiselerin zuhuruna tabı addediliyordu. Fakat ahiren Türk atletleri Atina'ya geldiler ve Atina stadyumunda Yunanlılara galip geldikleri halde bile alkışlandılar. İstanbul'da Türk spor muhipleri her surette dostane hissiyatla ve hakkımızda çok samimi fikirlerle mücehhez olduklarını ispat ettiler. Bu hadise karşısında teşriki mesai ve dostluk hususunda büyük adımlar attığımızı söyleyebilirim. Ve biraz daha arzu ile spor iki millet arasında sulh sahasındaki faaliyetlerini merkez, temel taşı teşkil edecektir, diyebilirim. Biz kendi vatanımıza avdet edince samimi bir teşriki mesai tesis etmeye çalışacağız ve Türkiye'de gördüğümüz dostluğu herkese bildireceğiz. Balkan olimpiyatları münasebetiyle atılan ilk adımın çok iyi neticeler vermesini temin için gerek Türkler gerek Yunanlılar çok çalışmalıdır.”⁷⁸

Maçların tamamlanmasından birkaç gün sonra 30 Ekim 1930 günü, siyasal, askeri ve ekonomik konulara ilişkin üç anlaşma imzalandı: Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakemlik Antlaşması; Deniz Kuvvetlerinin Sınırlandırılmasına ilişkin Protokol; İkamet, Ticaret ve Seyrisefain Antlaşması. İmzalanan antlaşmalar, politika dünyasında son zamanlarda görülen vakaların en önemlilerinden biridir. Balkanlar'da en büyük Türk düşmanı olarak addedilen Yunan'ın, bir zamanlar düşman olarak görmek istediği Ankara'ya şimdi barış için ve dost olarak gitmesi, elbette mühim bir politik hadisedir. Bu vaka Türkiye ile Yunanistan arasında Lozan'da başlayan karşılıklı barış hayatının artık antlaşmanın sayfaları arasından ve resmi devlet ilişkileri şekinden çıkararak ruhlara nüfuza başladığını gösterdi. Bu dostluk, Balkanlarda ve Adalar denizinde daimî bir barışın gücü ve iki milleti birbirine yaklaştıran politikacılar da barışın ve insaniyetin birer hizmetçisi olarak kabul edildi.⁷⁹

İmzalanan antlaşmalardan sonra Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde sportif faaliyetlerde artış yaşandı. Türk-Yunan dostluğunun tesisi üzerine komşu Yunan adaları ile Batı Anadolu sahillerinde birçok dostluk girişimi görüldü. Bu bağlamda kasım ayında Ayvalık'tan Midilli adasına giden Ayvalık kulübü orada Midilli kulübü ile bir maç yaptı ve maça 6000 civarı seyirci katıldı.⁸⁰ Aralık ayında ise Karşıyaka kulübü Sakız adasına giderek orada Laps kulübü ile samimi bir ortamda maç yaptı.⁸¹

1931 yılında da temaslar güçlü bir şekilde devam etti ve Türk-Yunan futbolcularının temasından sonra güreşçiler arasında da temaslar oldu. Bu temaslar dostluk çerçevesinde hararetli müsabakalara sahne oldu.⁸² Mayıs ayında ise Yunanistan şampiyonu Olimpiakos takımı İstanbul'a gelerek Fenerbahçe ve Galatasaray ile birer futbol maçı yaptı. Özellikle 22 Mayıs 1931 tarihinde yapılan Fenerbahçe-Olimpiakos maçında Fenerbahçe'nin golünden sonra seyircilerin sahaya girmesi ve bu hengâmede Yunan kalecisine bir seyircinin yumruk atması Türk ve Yunan basınında önemli bir yer tuttu. Türk basınında bu hususta Türk halkının maçları büyük bir asabiyet ve heyecanla takip ettiğini ve kendini kaybedip ne yaptığını bilmeyen insanların çıkabildiğine değinerek yaşanan olayın bir husumet göstergesi olmadığını ifade edildi.⁸³

Yaşanan hadiseden sonra Yunanistan'daki Türk sefiri Enis Bey, İstanbul'da yapılan maç esnasında Yunan futbolculardan birine vurulan yumruktan dolayı Türk hükümeti namına üzüntüsünü beyan etti. Venizelos ise Enis Beyin beyanından memnun kaldığını söyleyerek böylesi bir hadisenin iki memleket arasındaki dostluğun kuvvet ve istikrarına zarar veremeyeceğini ifade etti.⁸⁴

Atina gazetelerinde ise Yunan muhabirler hadiseyi ayrı bir olay olarak nitelendirdi. Muhalif gazeteler, bu hadiseden bir fırka propagandası yapmak fırsatını oluşturmak istedi ve zemini hazırlamadan bu gibi temasların yapılmasından Yunan hükümetini sorumlu tuttu. Diğer taraftan bazı gazeteler hadisenin ehemmiyete değer bir mahiyette olmadığını ve hatta her yerde ve her oyunda bu gibi hadiselerin olabileceğini yazdı.⁸⁵

1931 yılı içerisinde Türk-Yunan ilişkileri çerçevesinde yaşanan en önemli gelişmeler Atina'daki Balkan Oyunları ile İstanbul'da toplanan İkinci Balkan Konferansı idi. Oyunlar ve konferans yakınlaşmaya vesile olan iki önemli unsurdu ve biri diğerini destekleyen bir çift eylemden oluşuyordu. İkinci Balkan Oyunları Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya, Bulgaristan ve Romanya'nın katılımıyla 4 Ekim 1931'de başladı. Oyunlara ilgi büyüktü.

⁷⁸ “Yunanlılarla spor teması”, *Vakit*, 1 Kasım 1930, 6.

⁷⁹ “Türk-Yunan husumeti artık tarihe karıştı”, *Cumhuriyet*, 28 Ekim 1930, 1.

⁸⁰ “Spor-Ayvalık-Midilli maçı”, *Cumhuriyet*, 23 Kasım 1930, 4.

⁸¹ “Spor-İzmir sporcuları Sakız'da”, *Cumhuriyet*, 9 Aralık 1930, 4.

⁸² “Spor-Yunan Güreşçilerle ilk temas”, *Cumhuriyet*, 6 Mart 1931, 4.

⁸³ “Maçtaki hadise münasebetiyle”, *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1931, 1; “Yunan şampiyonu ile ikinci maç bugün”, *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1931, 1, 6.

⁸⁴ “Yumruk hadisesi ve Yunan gazeteleri”, *Cumhuriyet*, 30 Mayıs 1931, 1.

⁸⁵ “Yumruk hadisesi ve Yunan gazeteleri”, 1.

Panathinaikon Stadyumu'na yaklaşık 60.000 seyirci gelmişti.⁸⁶ Başbakan Venizelos açılışı yapmak üzere hazır bulundu. Daha da önemlisi, bir yıl önce Venizelos'un Ankara ziyaretinden sonra Atina'ya resmi bir ziyarette bulunan Türkiye Başbakanı İsmet (İnönü) ve Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Bey'in de oyunlara katılma davetini kabul etmesi oldu.⁸⁷

İki devletin başbakanlarının varlığı büyük önem taşıyordu ve oyunların diplomatik amaçlar için kullanılışlığını pekiştirdi. Yunanistan Başbakanı Venizelos önce Balkan sporcularına hitap etti ve onları Balkan sporunu ve bölgesel dostluğu geliştirme çabalarından dolayı övdü. O, oyunlara zarafet katan ve 1930 Türk-Yunan antlaşmasının faydalı sonucunu gösteren bir gerçek olan Türk konukların varlığına özellikle vurgu yaptı. Kısacası Balkan Oyunları Türk-Yunan ilişkilerinde yeni bir dönemin başladığının bir göstergesi oldu.⁸⁸

Sonuç

1930 yılı içinde Türkiye ve Yunanistan arasındaki yaşanan diplomatik ilişkilerin gelişiminde spor ve sportif faaliyetlerin önemli bir etkisi olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle Yunanistan başbakanı Venizelos'un Ankara'ya davet edilmesinden itibaren Türkiye ile Yunanistan arasındaki münasebetin her safhasında göze çarpan bir değişiklik başlamıştır. Anlaşmazlıktan dostluğa, olumsuzluktan iyiliğe, çekişmeden barışa doğru giden bu değişikliği anlamak için Türk sporcularının Atina ziyareti, Yunan sporcularının İstanbul seyahati esnasında her iki tarafın birbirlerine karşı misafirperver hareketlerine dikkat etmek önemlidir. Öyle ki Türk sporcuları Yunanistan'a gittikleri zaman Yunanlar tarafından samimi bir ortam içinde karşılanmışlardı. Bunun üzerine İstanbul'a gelmiş olan Yunan Aris takımına karşı İstanbul'da Türk halkı tarafından gösterilen yakın ilgi ve alaka Atina'da Türk sporcularına gösterilenden geri kalmamış ve iki millet arasındaki yakınlığı büsbütün arttırmaya vesile olmuştu.

Bu süreçte özellikle 1930 Balkan Oyunları'nın Birinci Balkan Konferansıyla eş zamanlı yapılmış olması gözden kaçırılmamalıdır. Oyunların ve konferansın ortak amacı Balkanlarda barış ve iş birliği ortamı oluşturmaktır. Hayati ulusal çıkarları ilgilendiren siyasi meseleler hakkında yapılan tartışmalar ve alınacak kararlardan oluşan ciddi diplomasi alanında sporun doğrudan bir etkisi olmasa da uluslararası spor etkinliklerinin, siyasi liderlerin bir araya gelmesi ve konuşması için fırsatlar sağladığı söylenebilir. Uzun zaman iki düşman devlet olan Türkiye ve Yunanistan arasında, yapılan konferans ve oyunlar ile dostluk bağları güçlendirilmeye çalışıldı. Oyunların yanında yerel takımlar bazında da futbol, güreş vb. kulüpler aracılığıyla ikili ilişkiler iyi yönde pekiştirildi. Kısacası spor ve sportif faaliyetlerin devletler ve halklar arasındaki siyasi çekişmelerin çözülmesinde önemli bir etkisinin olduğu görüldü.

Finansal Destek ve Teşekkür/Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması/Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author has no conflict of interest to declare.

KAYNAKÇA

Telif Eserler

A. Esat. "Aris Yunan takımı dün öğleyin trenle geldi" *Milliyet*. 24 Ekim 1930.

_____. "Fenerbahçe, Arisle 2-2ye berabere kaldı" *Milliyet*. 25 Ekim 1930.

Abidin Daver. "Spor-Bir Cevap" *Cumhuriyet*. 15 Ekim 1930.

Alexandris, Alexis. *The Greek Minority of Istanbul and Greek - Turkish Relations 1918-1974*. Athens: Asia Minor Studies, 1992.

⁸⁶ "Atina olimpiyatının küşat resmi dün yapıldı", *Cumhuriyet*, 5 Ekim 1931, 3; "Yunan reisicumhuru tarafından İsmet Pş. şerefine ziyafet verildi", *Milliyet*, 5 Ekim 1931, 1.

⁸⁷ "Sport, Politics and International Relations in the Balkans", 1794; "Atina Olimpiyatlarında niçin ve nasıl yenildik", *Cumhuriyet*, 7 Ekim 1931, 5; Atina olimpiyatının küşat resmi dün yapıldı, 3.

⁸⁸ "Sport, Politics and International Relations in the Balkans", 1794.

- Allison, Lincoln, Terry Monnington. "Sport, Prestige and International Relations", *The Global Politics of Sport*, Ed. Lincoln Allison, London: Routledge, 2005: 5-24.
- Armaoğlu, Fahir. *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. İstanbul: Alkım Yayınevi, 2012.
- Arnaud, Pierre. "Sport - a Means of National Representation", *Sport and International Politics - The Impact of Fascism and Communism on Sport*, Ed. Pierre Arnaud ve James Riordan, London: Routledge, 1998: 3-13.
- _____. "Sport and International Relations Before 1918", *Sport and International Politics - The Impact of Fascism and Communism on Sport*, Ed. Pierre Arnaud ve James Riordan, London: Routledge, 1998: 14-30.
- Beacom, Aaron. "A changing discourse? British Diplomacy and the Olympic Movement", *Sport and International Relations*, Ed. Roger Levermore ve Adrian Budd, London: Routledge, 2004, 93-111.
- _____. "Sport in International Relations: A Case for Cross-Disciplinary Investigation", *The Sports Historian*. 20/2, (2000): 1-23. <https://doi.org/10.1080/17460260009443366>. Erişim 29.01.2022.
- Bilgiç, Bestami S. "Atatürk Döneminde Türkiye-Yunanistan İlişkileri, 1923-1938", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*. 31/91, (2015): 1-27. Erişim 29.01.2022.
- Burhaneddin. "Türk atletleriyle beraber Yunan payitahtında" *Milliyet*. 7 Ekim 1930.
- Cıvralı, Selim Rumi. *Atletik Politika: Spor ve İdeoloji*. İstanbul: İletişim Yayınları, 2020.
- Coakley, Jay. *Sport in Society: Issue and Controversies*. New York: McGraw-Hill Education, 2017.
- Erdal, İbrahim. "Türk Basınına Göre; Patrikhane Konusu ve Patrik Araboğlu'nun İhracı Meselesi", *Atatürk Yolu Dergisi*. 9/33, (2004): 33-49. https://doi.org/10.1501/Tite_0000000097. Erişim 29.01.2020.
- Erdem, Nilüfer. "Yunan Tarihçilerinin Gözüyle 1930 Türk-Yunan Dostluk Antlaşması ve Venizelos'un Bu Sürece Katkıları", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 23, (2009): 93-128. Erişim 29.01.2020.
- Esmer, Ahmet Şükrü. *Siyasi Tarih (1919-1939)*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınlar, 1953.
- Espy, Richard. *The Politics of the Olympic Games*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1981.
- Fişek, Kurthan. *Devlet Politikası ve Toplumsal Yapıyla İlişkileri Açısından Spor Yönetimi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1980.
- Happel, D., R. Kramer. "The Objectives of Sport and International Understanding", *Proceedings of the Congress 'Sport and International Understanding'*. Ed. M. Ilmirinen. Berlin: Springer-Verlag, 1984: 108-110.
- Heywood, Andrew. *Politics*. New York: Palgrave Macmillan, 2013.
- Hoberman, John M. *Sport and Political Ideology*. Austin: University of Texas Press, 1984.
- İsmet İnönü Hatıralar*. Haz. Selek, Sabahattin, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2014.
- Kapani, Münci. *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, 1983.
- Kemal Rifat. "Dünkü futbol maçı çok heyecanlı oldu" *Akşam*. 26 Ekim 1930.
- Kobierecki, Michal Marcin. "Ping-Pong Diplomacy and its Legacy in the American Foreign Policy 1", *Polish Political Science Yearbook*. 45, (2016): 304-316.
- Markovists, Andrei S., Lars Rensmann. *Gaming the World: How Sports are Reshaping Global Politics and Culture*. Princeton: Princeton University Press, 2010.
- Noel-Baker, Philip. *Man of Sport, Man of Peace, Collected Speeches and Essays of Philip Noel-Baker, Olympic Statesman 1889-1992*. Der. Don Anthony. London: Sports Editions, 1991.
- Petrova, Natalia. "The Social Significance of International Sporting Activity", *Proceedings of the Congress 'Sport and International Understanding'*. Ed. M. Ilmirinen, Berlin: Springer-Verlag, 1984: 78-80.
- Sadun Galip. "Balkan Oyunları Meselesi", *Milliyet*. 1 Ekim 1930.
- Sarıkoymuncu Değerli, Esra. "Atatürk Dönemi Türk-Yunan Siyasal İlişkileri", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 15, 2006: 239-262.
- Seppänen, Paavo. "The Idealistic and Factual Role of Sport in International Understanding", *Proceedings of the Congress 'Sport and International Understanding'*. Ed. M. Ilmirinen, Berlin: Springer-Verlag, 1984: 57-63.

"Sport, Politics and International Relations in the Balkans: the Balkan Games from 1929 to 1932", *The International Journal of the History of Sport*. 25/13, (2008): 1771-1813. <https://doi.org/10.1080/09523360802367349>. Erişim 29.01.2022.

"Sport, Politics and International Relations in the Twentieth Century", *The International Journal of the History of Sport*. 25/13, (2008): 1689-1706. <https://doi.org/10.1080/09523360802367281>. Erişim 29.01.2022.

Štulajer, Ivan ve Matúš Štulajter. "Significance of Sport in International Relations", *Journal of Modern Science*. 2, 2016: 381-388.

T. M. "Galatasaray Yunan takımını mağlup etti" *Vakit*. 27 Ekim 1930.

Turan, Şerafettin. *Türk Devrim Tarihi, Yeni Türkiye'nin Oluşumu (1923-1938)*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2010.

Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler Yorumlar (1919-1980). Ed. Baskın Oran, Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 2009.

Uçarol, Rıfat. *Siyasi Tarih (1789-2014)*. İstanbul: Der Yayınları, 2015.

Ülman, Haluk. "Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler (1923-1968) I.", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 23/3, 1968: 241-273.

Sürelî Yayınlar

Akşam

Cumhuriyet

Hakimiyet-i Milliye

Milliyet

Son Posta

Vakit